ECLI:LV:AT:2019:1112.A420277116.5.S
Lieta Nr. A420277116, SKA-402/2019
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2019.gada 12.novembrī

Tiesa šādā sastāvā: senatores Jautrīte Briede, Dace Mita un Līvija Slica

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz ZS „Kolnasāta" pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru ZS „Kolnasāta" tiktu piešķirts atbalsts „Maksājums gados jaunajiem lauksaimniekiem", sakarā ar ZS „Kolnasāta" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 13.oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Lauku atbalsta dienests (turpmāk – Dienests) 2016.gada 4.augustā atteicis piešķirt pieteicējai ZS „Kolnasāta" atbalstu (maksājums gados jauniem lauksaimniekiem). Lēmums pamatots ar to, ka pieteicēja neatbilst Ministru kabineta 2015.gada 10.marta noteikumu Nr. 126 „Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem" (turpmāk – Noteikumi Nr. 126) 126.punktā noteiktajiem kritērijiem „gados jauns lauksaimnieks".

Pieteicēja vērsās tiesā ar pieteikumu.

[2] Administratīvā rajona tiesa un Administratīvā apgabaltiesa pieteikumu noraidīja.

Administratīvās apgabaltiesas spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Noteikumu Nr. 126 126.3.apakšpunktā kā viens no kritērijiem, kad uzskatāms, ka fiziska persona pirmo reizi saimniecības vadītāja statusā dibina lauku saimniecību, bija noteikta reģistrācija kā saimnieciskās darbības veicējam Valsts ieņēmumu dienestā, norādot lauksaimniecisko darbību kā personas darbības veidu.

Par lauku saimniecību var tikt uzskatīta ne tikai zemnieku saimniecība, kuras dibināšanas mērķis saskaņā ar likumu ir lauksaimnieciskās produkcijas ražošana, bet arī citi komersanti, kuri gūst ienākumus no lauksaimniecības, kā arī fiziskas personas, kuras nodarbojas ar lauksaimniecību un ir reģistrētas Valsts ieņēmumu dienestā kā saimnieciskā darba veicēji. Par pirmo lauku saimniecību tiek atzīts ne tikai jaundibināts uzņēmums, kurš izveidots ar mērķi lauksaimnieciskās darbības veikšanai, bet arī jau pastāvošs uzņēmums, kurš nolēmis uzsākt nodarboties ar lauksaimniecību un pirmo reizi deklarējis šo darbības veidu Valsts ieņēmumu dienestā vai deklarējis pirmos lauksaimnieciskās darbības ieņēmumus. Lauksaimniecības darbības ieņēmumi nav obligāti, lai konkrēto uzņēmumu uzskatītu par lauku saimniecību, pietiek ar faktu, ka saimnieciskās darbības veicējs deklarē valstij lauksaimniecību kā savu saimnieciskās darbības veidu.

[2.2] Noteikumu Nr. 126 129.punkts paredz, ka Valsts ieņēmumu dienests pēc Dienesta pieprasījuma sniedz informāciju. Valsts ieņēmumu dienests informēja, ka 2008.gadā SIA „ZESOL", kuras kapitāldaļu turētājs un paraksttiesīgā persona bija pieteicējas īpašnieks, Valsts ieņēmumu dienestam ir norādījusi lauksaimniecību kā vienu no darbības veidiem. Secināms, ka ZS „Kolnasāta" nav pirmā pieteicējas īpašnieka dibinātā lauku saimniecība.

[2.3] Nav pamatots pieteicējas arguments, ka Noteikumu Nr. 126 126.3.apakšpunkts attiecas tikai uz fizisku personu kā saimnieciskās darbības veicēju, kuram saskaņā ar likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 28.panta 6.punktu pirms saimnieciskās darbības uzsākšanas jāreģistrējas Valsts ieņēmumu dienestā kā saimnieciskās darbības veicējam. Reģistrēšanās kā saimnieciskās darbības veicējam Valsts ieņēmumu dienestā tulkojama plašāk. Saimnieciskās darbības jēdziens lietots tā visplašākajā nozīmē, ietverot arī komercdarbību.

[2.4] Valsts ieņēmumu dienests, nosūtot Dienestam ziņas, ir balstījies uz 2008.gada 17.jūlijā SIA „ZESOL" Valsts ieņēmumu dienestā iesniegto Ministru kabineta 2001.gada 27.marta noteikumu Nr. 150 „Noteikumi par nodokļu maksātāju un nodokļu maksātāju struktūrvienību reģistrāciju Valsts ieņēmumu dienestā" (turpmāk – Noteikumi Nr. 150) 4.pielikuma veidlapu „Nodokļu maksātāja (juridiskās vai citas personas) ziņojums par izmaiņām reģistrācijas lapā". Lai gan pieteicēja pamatoti norāda, ka Noteikumi Nr. 150 bija piemērojami tikai uz nodokļu maksātājiem, kuriem nav jāreģistrējas Uzņēmumu reģistrā, bet tikai Valsts ieņēmumu dienestā, tam šajā lietā nav izšķirošas nozīmes, jo veids, kādā nodokļu maksātājs ir informējis Valsts ieņēmumu dienestu par saviem darbības veidiem, neietekmē pašu paziņošanas faktu, par kuru šajā lietā strīda nav.

[3] Pieteicēja par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnībā. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Tiesa nepareizi interpretēja jēdzienus „komercdarbība" un „saimnieciskā darbība". Pretēji tiesas atzinumam Noteikumu Nr. 126 126.3.apakšpunkta izpratnē jēdziens „saimnieciskā darbība" ir jāinterpretē nevis plaši, bet šauri, atbilstoši šo terminu jēgai normatīvajos aktos, kuros likumdevējs noteicis subjektus, kuri reģistrē savu darbību Valsts ieņēmumu dienestā un kuriem nav jāreģistrējas Uzņēmumu reģistrā. Tikai par šo personu darbības veidiem Valsts ieņēmumu dienestam ir tiesības sniegt ziņas Dienestam Noteikumu Nr. 126 izpratnē. Par personām, kuru saimnieciskā (plašākā nozīmē) jeb komercdarbība tiek reģistrēta Uzņēmumu reģistrā, Valsts ieņēmumu dienests ir tiesīgs sniegt tikai ziņas par ieņēmumiem no lauksaimnieciskās darbības.

[3.2] Valsts pārvalde savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim. Valsts ieņēmumu dienests bija pārkāpis savu kompetenci, pēc reģistrācijas Uzņēmumu reģistrā komersantiem liekot aizpildīt veidlapas, kuras attiecināmas uz citām personām. SIA „ZESOL" reģistrācijas laikā 2008.gadā Uzņēmumu reģistrs Valsts ieņēmumu dienestam nosūtīja ziņas par reģistrētajiem subjektiem, papildu reģistrācija Valsts ieņēmumu dienestā nebija nepieciešama. Tādējādi Valsts ieņēmumu dienests pēc Dienesta pieprasījuma sniedza ziņas, kuras neatbilst patiesībai un kuras bija ieguvis, pārkāpjot kompetenci.

[3.3] Dienestam, lemjot par pieteicējas atbilstību prasībām, bija jāņem vērā, ka, lai secinātu, ka, reģistrējot personu *kā saimnieciskās darbības veicēju, norādot lauksaimniecisko darbību kā savas darbības veidu*, Valsts ieņēmumu dienests izmanto Noteikumus Nr. 150. Šo noteikumu 4.punktā minētajām personām (un tikai šīm, nevis SIA) izsniegtās nodokļu apliecības ir līdzvērtīgas Uzņēmumu reģistra izsniegtajām apliecībām. Tādu apliecību SIA „ZESOL" nesaņēma. Dienestam jaunā lauksaimnieka statusa apliecināšanai derīgs apliecinājums būtu tikai šāda apliecība.

[3.4] 2017.gada 14.marta Noteikumu Nr. 126 grozījumi vēl skaidrāk nosaka personu darbības, tostarp lauksaimniecības, reģistrāciju Valsts ieņēmumu dienestā, nevis Uzņēmumu reģistrā, jo īpaši tādēļ, ka Noteikumu Nr. 150 vietā ir izdoti jauni Ministru kabineta noteikumi, kas nemaina tiesisko situāciju, jo arī tie attiecas uz subjektiem, kuru darbība *nav jāreģistrē Uzņēmumu reģistrā*.

[3.5] Tiesa nav pareizi novērtējusi pārvaldes rīcības brīvību.

[4] Dienests ir iesniedzis paskaidrojumu, kurā norādīts, ka kasācijas sūdzība ir nepamatota.

Motīvu daļa

[5] Senāta ieskatā, pareizs ir apgabaltiesas secinājums, ka par lauku saimniecību var tikt uzskatīta ne tikai zemnieku saimniecība, kuras dibināšanas mērķis saskaņā ar likumu ir lauksaimnieciskās produkcijas ražošana, bet arī citi komersanti, kuri gūst ienākumus no lauksaimniecības, kā arī fiziskas personas, kuras nodarbojas ar lauksaimniecību.

[6] Taču lietā strīds faktiski ir par to, vai, lemjot par atbalsta piešķiršanu, lēmumu var balstīt uz informāciju, kura ir Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā, bet kuru tas ieguvis, pārkāpjot savu kompetenci.

[7] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 59.pantam iestāde iegūst informāciju, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir nepieciešama, lai pieņemtu attiecīgo lēmumu. Iestāde to var iegūt pati vai pieprasīt no procesa dalībniekiem vai citiem subjektiem. Savukārt 60.pantā noteikts, ka iestāde var vākt vai pieprasīt iesniegt to informāciju, kura ir paredzēta attiecīgajā normatīvajā aktā vai tieši nepieciešama lietas izlemšanai. Citu informāciju drīkst pievienot lietai tikai tad, ja to nav iespējams nodalīt no lēmuma pieņemšanai nepieciešamās informācijas. Iestāde nedrīkst vākt un administratīvajā procesā izmantot informāciju, kas iegūta ar prettiesiskām metodēm.

To, ka Noteikumi Nr. 150 bija piemērojami tikai attiecībā uz nodokļu maksātājiem, kuriem nav jāreģistrējas Uzņēmumu reģistrā, bet tikai Valsts ieņēmumu dienestā, apgabaltiesa spriedumā ir atzinusi. Ja SIA „ZESOL" bija jābūt reģistrētai Uzņēmumu reģistrā, tai nebija jābūt reģistrētai arī Valsts ieņēmumu dienestā. No tā secināms, ka Valsts ieņēmumu dienests par SIA „ZESOL" bija pieprasījis un uzglabājis informāciju, kuru tam saskaņā ar normatīvajiem aktiem nebija pamata iegūt un uzglabāt.

[8] Kā pamatoti norādījusi apgabaltiesa, Dienests atbilstoši tiesību normām ir pieprasījis informāciju no Valsts ieņēmumu dienesta. Senāts piekrīt, ka, saņemot pieprasīto informāciju, Dienests savā sākotnējā lēmumā principā uz to varēja balstīties, jo tam varēja nerasties šaubas par tās iegūšanas pamatotību.

Šeit gan jānorāda, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 62.pantam, lemjot par nelabvēlīga akta izdošanu, iestādei ir jāuzklausa adresāts pirms lēmuma pieņemšanas. Spriežot no lietas materiāliem, Dienests to nav darījis. Senāts šajā spriedumā šo aspektu vairāk neizvērsīs, jo šīs normas pārkāpums nav mainījis procesa rezultātu. Proti, pieteicēja tika uzklausīta apstrīdēšanas procesā, un pieteicējas arguments, ka Valsts ieņēmumu dienesta sniegtā informācija nav ņemama vērā, ar Dienesta galīgo lēmumu tika noraidīts. Pieteicēja arī apstrīdēšanas iesniegumā par attiecīgo jautājumu nebija norādījusi tik izvērstus argumentus, kā vēršoties tiesā.

[9] Izskatot lietu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai ne tikai jāpārbauda iestādes lēmumā ietvertais pamatojums, bet arī ir jāpārbauda, vai pieteicējai objektīvi ir tiesības uz pieprasīto administratīvo aktu. Pārbaudot informāciju, it īpaši, ja procesa dalībnieks ir vērsis uz to uzmanību, tiesai ir jāpārbauda, vai iestāde, kura ir nodevusi informāciju, uz kuru vēlāk tiek balstīts administratīvais akts, šo informāciju ir ieguvusi tiesiski.

Ja iestāde ir ieguvusi un uzkrājusi informāciju, kas nav paredzēta tiesību normās, Senāta ieskatā, tas automātiski nenozīmē, ka informācija ir iegūta ar prettiesiskām metodēm un ka tā vispār nevar tikt izmantota lēmuma pieņemšanā. Taču tai ir jābūt atspēkojamai ar citiem pierādījumiem.

Ja iestāde iegūst informāciju, kas nav paredzēta normatīvajā aktā, nav konstatējams tās iegūšanas mērķis. Līdz ar to ir iespējams, ka konkrētajā lietā pieteicējas īpašnieks, sniedzot ziņas par SIA „ZESOL", ir norādījis lauksaimniecību tikai kā vienu no potenciālajiem darbības veidiem.

Tādējādi konkrētajā lietā šāda informācija nevarēja kalpot kā vienīgais pierādījums.

[10] Tas, ka Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā esošā informācija bija nepilnīga, izriet arī no tālāk minētā.

2018.gada 27.martā Noteikumos Nr. 126 tika izdarīti grozījumi, aizstājot šajā lietā piemēroto 126.3.apakšpunktu ar citu kritēriju, kas nav saistīts ar reģistrēšanos Valsts ieņēmumu dienestā, bet ar lauksaimniecības dzīvnieku reģistrāciju Lauksaimniecības datu centrā.

Grozījumu anotācijā norādīts, ka Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā ir nepilnīga informācija par vēsturiskajiem datiem attiecībā uz nodokļu maksātāju reģistrētajiem darbības veidiem un periodu, lai korekti izvērtētu pretendenta atbilstību maksājuma gados jaunu lauksaimnieku saņemšanas nosacījumiem (*Ministru kabineta noteikumu projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2015. gada 10. marta noteikumos Nr. 126 „Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), pieejams: http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40451144*).

[11] Ņemot vērā, ka apgabaltiesa ir piekritusi Dienestam, ka Valsts ieņēmumu dienesta sniegtā informācija bija nekritiski izmantojama pārsūdzētā lēmuma pieņemšanā, apgabaltiesas spriedums ir atceļams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 13.oktobra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apgabaltiesai.

Atmaksāt ZS „Kolnasāta" drošības naudu 70 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

J. Briede D. Mita L. Slica